

Հայուով՝ իրարու վրայ դրեթէ 3 տարի կը հեռանան Սահականուշի որդեծնութեան տարիները:

Ենձ Սպարապետի եղբայրներու իւր դիրքն ու գործունէութիւնն որոշ ժամանակավիշջի մը մէջ, կը ցոյցեն թէ Վարդան վաթսուներեւ աւելի աւարայրեան դարուններ տեսած զորավար մըն է. Բաղնայ պատերազմներու մէջ մտած, Բաղնայ վերքեր եւ սպիներ առած՝ երբեմն փոխորկալից խիստ եղանակներու, երբեմն ալ ծածկողոտ ամփաներու մէջ՝ երբ «գարնանային եր ժամանակն եւ գաշաքն ծաղկալից», Որշափ մեր սրտերուն յարմար բան մ'էր քաջին տարիքը՝ իւր էն մեծ գործին պէս՝ երիտասարդ արձանագրուած գանել պատմական էջերում:

Արդարեւ Վարդանի շահատակութիւնները ոչ թէ 50, ոչ թէ 60, այլ՝ 40 գարուններ ծածկ կործին մ'աննաւաճ կորովին մարմնացումներն են. եւ տակալն քնէ աւելի սքանչելի, ինչ աւելի կախարդէր քան այն գարուն մ'աշխոյժք, քան այն սիրտ մ'եռանդը, եւ քան այն երիտասարդութիւնը՝ համակ գորով, որ աւելորի մը մէջ կը վառէր, կ'եռայ, կ'արտափայլէ:

Ե Ե Ո Ւ Ր Ո Ւ Ն Ն

ՍՏԱՌԳՐԱՆԵԿԱՆ ՀԵՏԵՉՑՈՒԹԻՒՆԷ

(Հարանկի-ի-ն)

18.

1. Հայ. դոգման (կառ. եզ. 1. գեմբ դոգմ, 3. ա. ե-դոգմ) չէրիք «ա. դոգմէն, կը պատկանէ հնգեր. *pā-gē արմ.ին եւ կը նշանակէ «պնգել, հաստատել, կցել, միաւորել, ինչպէս արգէն Spr. Abh. 2, 149 գտած եմ. Հայ. սկզբնապէս չէրիք հիմայ այնպէս կը բացատրեմ, որ Հայ. դոգմ — հնգեր. քր եր, ուր առաջին ք, իբր նախդք «կրայ» *ēpi-ին այլակերպութիւնն է ք ձեւով, հիմա. վերջ գիւր. Այս ք նախդքին դաս դոգմ — հնգեր. *pā+gh է, արմառ ընդարձակող ցիւով, հաւասար քսեւ եւ յս-ց նշանակող արմատներուն **pā-էն ք եւ ց ընդարձակողներով:

Հայ. դոգմ-նիս՝ արեմն — *p-pā-ghnemis «կրայ գնել» էր, հիմա. լատ. pasciscor, -sci, pascius sum «գալինա հաստատել». հայա. pascio = pascio Festus 880 Thewrewk de Ponor, pacum XII տախտակներ, pāx (-cis), pango, pāgina, pālus «ցիւ, բուռ ծառայ» (Pfahl, poteau), pāgus «կողմ, երկիր, պառա», compāgēs «կապ, կապակցութիւն» (Fuge, joint), արեւ. Ե-ով *pā-էն եւ ց-ով *pā-ցի վրայ ցոյց կուտան (Walde 440): Հիւսա. ձեւերը ըստ Waldeի յիշ. ա. գուցէ Ե-ով ց-ի տեղ եւն հին գրութեան:

Յուն. լեզուի մէջ լաչոյ «եղեմն» (Reif, frimas) հնգեր. *pāghnā էր, նշոյն ցի ընդար-

ձակութեամբ ալ, ինչպէս Հայ. դոգմ արմ.-ը (տ. Prellwitz 249), եւի յուն. լաչոյս «պնգել» դոգմ. լաչոյս հնգեր. *pā-g-nu-mi, լաչոյս *pā-g-mn լաչոյս «պնգ. ուժեղ», *pāgos, լաչոյս *pāgā, լաչոյս «եղեմն», *pāgos, պատալոս (սո = կի) *pākiznos, լաչոյս առաւ. լաչոյս «լաչոյս», *pākiz հնգեր. ձեւերուն կը համապատասխանէ:

Սկզբ. pāsa-s, pāc- «կապ, շուտ», — հնգեր. *pāko-s, *pāk-, pājra-s «պնգ. թանգ, ուժեղ, փայլուն» (? ա. նաւ. Pischel եւ Geldner Ved. Stud. 1, 90, Bechtel Hauptprobl. 262. Uhlenbeck Altind. Wörterb. յիշեալ բառին տակ) *pāgro-s, ալ. pās «կապել» fābīs «զգծներու հետ», (տ. Bartholomae Grundr. 1, 13) հնգեր. *pāk են, իբր. *fanzun «բանել, ունել, գուժ. fahan, հրդ. fāhan, Երգ. fangen, գուժ. fullafahjan» բաւականաբարութիւն աւել, հաստացանել, fāgrs «յարմար» հրդ. fūoga «Fuge» հրդ. fah «ծակ, խորշ» Երգ. einfach եւայլն. բառերուն մէջ, ինչպէս լատ. pangro ուժեղին վերջնապարտեմբ: Երբ. āil «համայն» (Strachan, BB. 20, 24 *pāgli, āge «անդամ» *pāgio, կիւր. aelod «անդամ», *pāglāu (Zupitza, BB. 25, 91) իբր. aice, aic «կապ, զգծայ» *pāgni (Stockes IF 2, 168) ձեւերէն ծառած են. հիմա. գեւ. առաւ. pāc «կապ», յիւով. pāc «տախտակարմ» (Uhlenbeck, PBrB. 22, 189), լատ. pōtas «կապը, կցուածք», pōtyti «կցել, կապանել, յօդել» (Prellwitz լաչոյս բառին տակ):

Հայ. հոգմ բառին նկատմամբ կ'ըսէ Pedersen KZ. 39, 370 „dass հոգմ zu aind. pājra- «թանգ, պնգ» gr. լաչոյս, lat. pangō gehören soll, ist sehr unsicher, die Vocale stimmen nicht». Սկզբ. բառը չի կրնար *pāgos եւ *pōgos ալ ըլլալ. Walde 441 կ'ըսէ. „Auf eine mit pasciscor usw. gleichbedeutende Wurzel der e-o-Reihe weisen ir. oc „juxta, prope“, cymr. wng, wngw „prope“ (Brugmann, Festschrift für Stockes 31, Ber. d. sächs. Ges. 1901, 109), իբ. tñol «ծողով» (Fick 24, 49), Հայ. հոգմ «խիտ, տեղ» (Hübschmann, Arm. Gr. 1, 468) եւայլն:

2. Հայ. դոգմ (ոչ կամ լոյ) «ա. ետրայի աւելցը, բարեկ, դոգմ-ը» ա. բառած. գրաւ. ցեւել նշոյնով քր-էն աւելի սկզբնապէս եւ առաջին ք յոս ալ *ēpi-ին Pedersenէ գտած այլակերպութիւնն է: Հայ. *գու-ին մէջ յետոյ հնգեր. արմ.-ը քս «առաջանել, պատեցանել» է, ինչպէս լատ. pustula եւ pussula (աւելի հիշաւ, քան pūsula, ա. Meyer-Lübke Wiener Stud. 16, 318), լատ. puscūti, pūsti «խէլ», pūstē, լատ. pūstis «պղծակ», pūti, pūst «խէլ», չնչել, չնչել. առաւ. nixamto կամ nixamōm «խէլ», հեւալն լեհ. puchmō «յոժ չնչել», եւայլն բառերուն մէջն ալ. Արմ.-ը *pūm- ձեւն ալ ունի, հայ. խէլ, *խիւ-էն եւ խիւ-ս, յուն. φῦσα, φύσα, φουάα, φουάα եւայլն (տ. Hübschmann, Arm. Gr. 1, 502 համ. 425,

